

חבל נחלתו

סימן לג

חיוב מוהל לעקירת מקומו בשבת

צריך לברר בעצם השאלה, האם המצב הוא שאם לא יבוא המוהל, אין אפשרות למוהל אחר וע"כ תדחה המילה ח"ו, או שהמדובר הוא בשאלה של נוחיות בלבד. ואף אם אין המדובר בנוחיות, סוף סוף הוריו יתאמצו למולו בזמנו או לא. ונ"ל שאם הילד יימול בזמנו ע"י אחרים בהתאמצות האב אין חיוב על המוהל לבוא ולשבות שם. כיון שסו"ס המצוה היא מצות האב ומדוע המוהל צריך להתאמץ יותר מהאב. ולשיטת השו"ע [יור"ד רס"ה ס"ט] והש"ך [חור"מ שפ"ב] הדבר פשוט שהרי הוא שלוחו של אב, ואם לא קיבל על עצמו את השליחות הרי הוא ככל אדם. ואפילו לשיטת קצוה"ח [חור"מ שם] שמצות מילה היא מצוה שבגופו, וא"א לעשותה בשליחות, ג"כ אין חיובו במצוה אלא מצד שהאב מכבדו במצוה זו, ובעצם המצוה מוטלת על כל ישראל, ומדוע יהיה כפוי לעשות מצוה זו, הרי יש עוד מוהלים שיודעים למול.

פסק בשמירת שבת כהלכתה [ח"ב פ' מ"ב ס' ע"ז]: "מוהל שהזמן למקום רחוק למול שם בשבת או ביו"ט, ישבות במקום התינוק כדי למולו בזמנו, ביום השמיני ללידתו, ואמנם אם קשה לו מאד להיות מנותק ממשפחתו במשך כל השבת ובמקום שנמצא התינוק לא יוכל לקיים מצות אחרות כמו תקיעת שופר תפילה בציבור וכד', ישאל שאלת חכם כדת מה לעשות".

ודברי החי"א ואב"נ ומהרש"ם ומנחת יצחק וחי"ל דייטש [שהובא במנחת יצחק ח"ב סי' ע"ה] המצויינים בהערות [שם] כולם סובבים מסביב לשאלה של עוסק במצוה שפטור מן המצוה ממתי חל חיובו לעשות כדי להיפטר. ואמנם האב"נ פטרו וחי"א הסתפק, אבל יתר האחרונים הכריעו שצריך ללכת ולשבות שם אע"פ שיהא לו צער בכך וימנע מעונג שבת ושמחת יו"ט.

ולענ"ד צריך לעיין היטב **במצואות בימינו**. (ואף הרב נויבירט בהערותיו סיים שמדוע לא יביאו את התינוק למקום המוהל ובמיוחד בזמננו).

סימן לד

הטפת דם ברית

העטרה ולמעלה (לצד הגוף) הרי זה כמטיף מן האצבע. אבל המאירי [בכידושיו בשבת ובספר מגן אבות הענין הי"ד] וכן ר"י הגוזר ובנו ר"ג בכללי מילה שלהם וכן רא"ה (מובא באחרונים ולא ראיתי דבריו), כתבו שמטיפים דוקא מעל העטרה ולא מהעטרה עצמה.

נחלקו הראשונים ובעקבותיהם האחרונים היכן מטיפים דם ברית. הר"ש משאנץ בתשובתו המופיעה באור זרוע [מילה צ"ט] כותב שמטיפים ממקום ערלה. והיינו בין העטרה לשופכה. והחזו"א [יור"ד סי' קנ"ד] בהסתמכו על דברי הר"ש כתב בחריפות שדבר זה נשתכח מישראל וכל המטיף מן

קכה

חבל נחלתו

אינו מכסה את העטרה יתפרק מדיבוקו בגיד וישוב ויכסה את העטרה, והטפת דם הברית צריכה להיעשות בציפורן סביב העטרה לגלותה יותר. וגם הוא מוסיף את אזהרת הגאונים לנהוג בזהירות יתירה במקרים של נולד מהול וערלה כבושה.

אך בירושלמי [שבת פ"ט ה"ב] משמע כפירוש הראשון, שכבוש פרושו דבוק, שכן הירושלמי מביא את ההלכה שמשוך (היינו: מהול שמשך את קצה עורלתו כדי שיכסה שוב את גוף הגיד ויראה ערל) לא ימול מפני שהוא סכנה, ובבראשית-רבה [סוף פרשה מ"ו] מפורש שהסכנה היא שהערלה שנמשכה תדבק לעור העטרה, ואז יש סכנה של פגיעה בגיד אם ינסו להסיר אותה, מפני שערלה שנמשכה היא ערלה כבושה. ומשמע שכבוש הוא הדוק ודבוק.

ולפי"ז, יש הסוברים שכבושה משמעותה נסתרת, ויש המסבירים שדבוקה לבשר. לפי הר"ש משאנץ אפילו ערלה כבושה בראש הגיד אינה ערלה ובעליה יכול לאכול במעשר ובתרומה (כהן). עפי"ז החשש הוא ערלה נסתרת בראש הגיד. לעומת זאת במאירי משמע שחוששים שמא העור יתפרק ממקומו היינו בין עטרה לגוף ויכסה את העטרה. ונראה שמפרש מלשון דבוקה לבשר. ע"כ לפי דעתו חוששים לערלה הכבושה דוקא מעל העטרה ולא ע"ג העטרה עצמה. וראיה לדבריו שהרי ראב"א [שבת קל"ה ע"א] גרם לתינוק שיהפך כרות שפכה. ונפסק ביבמות [ע' ע"א] שדוקא אם נכרת הגיד מעל העטרה הופך להיות כרות שפכה. ואולי החולקים יטענו שזוהי טעותו וצ"ב.

ומחלוקתם נראית בשאלה מה היא 'ערלה כבושה' שמחמתה (לפחות לכתחילה) הוצרכו להד"ב.

ערלה כבושה

למילה 'כבוש' ישנן שתי משמעויות: האחת – לחוץ ודבוק, והשניה – נסתרת. לפי"ז 'ערלה כבושה' יכולה להיות ערלה הלחוצה ודבוקה לעור העטרה, ויכולה להיות גם ערלה נסתרת, שנמצאת אך אינה נראית. שני ההסברים מקובלים, כנראה, על ר' יעקב הגוזר בכללי המילה שלו, שם הוא מסביר שבמצב של ערלה כבושה ראש העטרה מגולה, אבל באזור נזר העטרה העור דבוק לבשרו מכסה את החלק התחתון של העטרה, ואח"כ הוא מסביר ש'כבושה' פרושו שהעטרה טמונה בעור, והעור דבוק בבשר, ולכן התינוק נראה מהול למרות שבאמת אינו לגמרי מהול; והמילה 'כבושה' דומה למשמעותה בפסוק 'כבוש עונותינו' [מיכה ז' י"ט] שפרושה יסתיר, יעלים [וכן פירש רד"ק: 'כאדם הכובש דבר תחת רגליו שלא יראה'], וא"כ ערלה כבושה היא ערלה שאינה נראית.

וכ"מ במאירי [שבת שם], שמסביר שערלה כבושה היא "מעט עור דק דבוק בבשר שמתוך דבקותו ומיעוטו ודקותו אינו ניכר". משמע מדבריו שבמקרים אלו העור אינו רק דבוק לעטרה, אלא שהוא גם דק ועדין מהרגיל, ולכן יש לפעמים ספק אם בכלל קיימת ערלה או שיש רק עור גוף הגיד. ומוסיף המאירי בספר מגן אבות [סי' י"ד], שחוששים גם שהעור הדק שאמנם כרגע